

Nr. 10 (189) / 2021
Indexat în
CEEOL și ROAD

Supliment al revistei „Impact strategic”

COLOCVIU STRATEGIC

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

ROLUL SISTEMELOR MODERNE DE ARMAMENT ANTITANC ÎN CÂȘTIGAREA ȘI MENȚINEREA INIȚIATIVEI PE CÂMPUL DE LUPTĂ

Claudiu Valer NISTORESCU

The antitank modern weapon systems' role in gaining and maintaining initiative on the battlefield

Abstract: Today's battlefield requirements as well as the character of the recent armed conflicts generate the need to reconsider the possibility to conduct combat operations including the involving a conventional component, even on the hybrid war's scene. This component is mainly represented by ground forces' tactical structures where modern armored forces with appropriate support facilitate their success in operations. The mobility and suppleness of ground tactical forces, but also their considerable firepower gives the opportunity to strike the enemy's vulnerabilities, affecting both the physical and the moral component of his combat power.

Considering those aspects arise the necessity for a continuous assessment regarding the reasoning of using the antitank weapons systems on actual battlefield. This kind of weapon systems have a contribution both in offensive action by increasing penetration capabilities, or in defence where are enhancing the ability to stop enemy's armored capabilities. Consequently, it could be said that modern antitank systems generate the opportunity for gaining and maintaining the initiative on the battlefield.

Keywords: antitank weapon systems, initiative, armored capabilities.

Rolul sistemelor moderne de armament antitanc în câștigarea și menținerea inițiativei pe câmpul de luptă

Rezumat: Cerințele câmpului de luptă modern și caracterul recentelor conflicte armate impun necesitatea reconsiderării posibilității executării operațiilor de tip combat ce presupun implicarea unei componente convenționale, chiar în condițiile unui război hibrid. Aceasta este reprezentată cu precădere de structuri tactice de forțe terestre în care forțele blindate moderne susținute corespunzător, constituie premise pentru obținerea succesului în operații. Mobilitatea și suplețea acestor structuri tactice, puterea de foc considerabilă de care dispun, le oferă capacitatea de a lovi rapid vulnerabilitățile inamicului, afectându-i acestuia atât componenta fizică, cât și cea morală a puterii de luptă.

Aceste considerente determină necesitatea unei permanente evaluări a oportunității întrebuintării sistemelor de armament antitanc pe câmpul de luptă modern. Aportul adus de către acestea, fie în cadrul operațiilor ofensive prin creșterea capacității de penetrare a apărării inamice, fie în apărare prin contribuția la oprirea capacităților blindate ale atacatorului, generează premise pentru câștigarea și ulterior menținerea inițiativei pe câmpul de luptă.

Cuvinte-cheie: sisteme de armament antitanc, inițiativă, capacități blindate.

Introducere

Schimbarea paradigmei de securitate în bazinul Mării Negre¹, odată cu acțiunile agresive ale Rusiei, începând cu anul 2014, pe teritoriul Ucrainei, a generat o regândire a politicilor de apărare a statelor din regiune, inclusiv la nivelul NATO. România, stat membru al Alianței Nord-Atlantice, după mulți ani în care eforturile din domeniul militar au fost concentrate în scopul îndeplinirii misiunilor specifice

operațiilor de stabilitate și sprijin din Afganistan și Irak, este nevoită să-și regândească strategia de apărare.

Astfel, considerăm necesară o redimensionare a conceptelor doctrinare, concomitent cu realizarea de noi capacități de apărare și/sau consolidarea celor existente. Investițiile recente realizate în scopul constituirii de noi capacități de apărare și modernizării structurilor de forțe dovedesc determinarea statului de a-și asigura mecanismele și mijloacele necesare apărării, în contextul cerințelor rezul-

¹ ***, *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*, Administrația Prezidențială, București, 2020, p. 18.

tate din perspectiva binomului apărare națională – apărare colectivă. Programele de înzestrare cu contracte de achiziții aflate în derulare, dar și o serie de programe prioritare aflate în pregătire², sunt relevante în acest sens și sunt justificabile având în vedere tensiunile existente în regiunile din proximitatea României și în zone aflate în vecinătatea a ceea ce numim „flancul estic” al Alianței.

Forțele terestre prin abilitatea lor de a proiecta efecte de durată asupra populației constituie și vor constitui componenta de forțe principală în cadrul operațiilor întrunite. Indiferent de caracterul conflictului, pentru controlul și dominarea mediului de operare terestru, forțele terestre prin structurile sale tactice vor fi indispensabile în derularea acestor operații. Astfel, luând în considerare scenariile ce includ întrebuițarea forțelor convenționale, în cadrul operațiilor de luptă majore³, capacitățile blindate ale unui potențial inamic sprijinite corespunzător, constituie una dintre principalele amenințări. În acest context, considerăm de interes prezenta analiză, scopul ei fiind identificarea unor repere în ceea ce privește proiectarea operațiilor militare de contracarare a capacităților blindate ale unui potențial inamic, raportându-ne la oportunitatea întrebuițării sistemelor de armament antitanc moderne.

Privind metodologia cercetării, am folosit un raționament logic-deductiv în încercarea de a fundamenta necesitatea constituirii unor capacități antitanc și antiblindate, în special la nivelul structurilor tactice de forțe terestre, pentru crearea premiselor necesare blocării capacităților blindate ale inamicului și câștigării inițiativei. Având această ipoteză ca „azimut” al activității de cercetare, au fost identificate o serie de întrebări, ce se constituie în fundamentele ale direcțiilor de cercetare ale prezentului demers:

- În ce mod a influențat și condiționat apariția tancului, dezvoltarea sistemelor de armament antitanc și care a fost rolul acestora în istorie?
- Care sunt cerințele câmpului de luptă modern care impun modernizarea și consolidarea capacităților antiblindate la nivelul structurilor tactice de forțe terestre?
- În ce mod sistemele de armament antitanc au influențat desfășurarea operațiilor de tip combat în cadrul conflictelor armate recente?
- Cum influențează produsele înaltelor tehnologii dezvoltarea sistemelor de armament antitanc moderne în raport cu evoluția platformelor blindate?
- Care sunt implicațiile doctrinare ale întrebuițării sistemelor moderne de armament antitanc?

² ***, *Programe de înzestrare*, Direcția generală pentru armamente, URL: <https://www.dpa.ro/dgarm/programe-de-inzestrare>, accesat la 02.06.2021.

³ *Major combat operations* în ***, *Allied Joint Doctrine (AJP-01)*, Edition E, Version 1, NATO Standardization Office, February 2017, p. 2-12.

Răspunsul la aceste întrebări, chiar dacă nu oferă o imagine completă privind locul și rolul sistemelor moderne de armament antitanc în cadrul operațiilor de tip combat, constituie repere inițiale și sursă pentru viitoare dezvoltări a subiectului. Plusvaloarea acestei analize rezultă, totodată, și din sublinierea importanței reconsiderării conceptului și transpunerea lui în plan fizic prin constituirea capacităților necesare la nivelul structurilor de forțe terestre și integrarea acestora la nivel DOTMLPF-I.⁴

1. Repere istorice privind evoluția sistemelor de armament antitanc

Apariția sistemelor antitanc în perioada interbelică este în strânsă legătură cu apariția și dezvoltarea tancului, după ce această inovație în domeniul tehnicii militare a trecut testul utilității pe câmpul de luptă, la sfârșitul Primului Război Mondial.

Deși scopul inițial al tancului era de a crea culoare prin barajele de sârmă și a depăși tranșeele existente pe câmpurile de luptă statice ale Primului Război Mondial, aceste platforme de luptă au evoluat rapid în perioada interbelică, fiind un real sprijin al infanteriei în acțiunile ofensive, dar și în apărare. Doctrina sovietică centrată pe operațiile în adâncime, inițiată de mareșalul Mihail Tuhacevski în anii '30⁵, prevedea constituirea unor grupări independente de tancuri care, beneficiind de sprijinul aviației, erau destinate lovirii inamicului în adâncime prin operații rapide care să paralizeze capacitatea de răspuns a forțelor aflate în apărare. Astfel, se creau premisele pentru încercuiri de amploare. Epurarea Armatei Roșii de către Stalin l-a inclus și pe autorul doctrinei, aceasta fiind categoric respinsă, deoarece era considerată irealizabilă din cauza imposibilității susținerii logistice. Practic, este amânată apariția sistemelor antitanc, care ar fi survenit în mod rațional și natural din necesitatea de a opri aceste pătrunderi în adâncime cu unități mecanizate.

Circa un deceniu mai târziu inovația în materie doctrinară a lui Tuhacevski este preluată și folosită cu succes de către armata germană în al Doilea Război Mondial, în ceea ce primește denumirea de *blitzkrieg* (război fulger). Penetrările multiple cu u-

⁴ Cerințele esențiale pentru constituirea unei capacități militare sunt exprimate cel mai bine prin intermediul DOTMLPF (*doctrine, organisation, training, materiel, leadership, personnel, facilities / doctrină, oraganizare, instruire, material, leadership, personal, facilități*), acronim și concept statuat de către Departamentul american al apărării, în anul 2009, în încercarea de a reduce „golurile” existente în direcția strategică de dezvoltare a forțelor, precum și pentru a influența, din vreme, procesul de achiziții în funcție de cerințele identificate pentru noi categorii de echipamente militare. Conceptul a fost preluat de către NATO care adaugă litera “I” (*interoperability / interoperabilitate*), obligatorie pentru acțiunea forțelor statelor membre la nivel aliat și multinațional.

⁵ Geoffrey Roberts, *Mareșalul lui Stalin. Viața lui Gheorghii Jukov*, Editura Corint, București, 2019, p. 63.

nități de tancuri, sprijinite de avioane de bombardament în picaj, le-a oferit germanilor premisele unui succes rapid în operațiile ofensive pe frontul de vest și cel de est, cel puțin în faza inițială a Operațiunii *Barbarossa*. Principala armă antitanc având capacitatea de a bloca pătrunderile grupurilor de panzere germane era constituită, la acel moment, din tancurile deținute de armata franceză și cea sovietică. Dar modul diferit de folosire a acestor capacități (francezii și sovieticii foloseau tancurile cu precădere în sprijinul infanteriei, fără comunicații radio și fără a exploata mobilitatea lor superioară) a generat eșecul armatelor oponente germanilor, chiar dacă aceștia dispuneau de superioritate calitativă și cantitativă deopotrivă.⁶

Departamentele de cercetare-dezvoltare în domeniul armamentelor au produs rapid prototipuri de armamente antitanc care erau destinate fie distrugerii tancurilor și blindatelor, fie doar pentru avarierea și imobilizarea acestora. Aceste armamente antitanc sau materializate în mijloace autopropulsate înzestrate cu tunuri antitanc (autotunuri), tunuri de câmp antitanc de regulă autotractate și diferite puști antitanc. Tunul antiaerian german Flak de 88 mm și-a dovedit eficiența și în lupta antitanc și a fost folosit la scară mare atât în varianta autotractată, cât și pe diferite modele de autotunuri. Puștile antitanc, premergătoare lansatoarelor de rachete antitanc portabile, suplimentau capacitățile antitanc amintite anterior, împreună cu o varietate de mine antitanc. La acestea se adaugă rolul tot mai important al avioanelor de bombardament în picaj, care loveau tancurile inamice prin abilitatea lor de a se apropia de țintă.

Un alt episod pe câmpurile de luptă ale celei de-a doua conflagrație mondială, relevant pentru studiul nostru, este reprezentat de incapacitatea Armatei române de a proteja flancurile Armatei a 6-a germane angajată în operațiile de luptă în zona Stalingrad. Unul dintre principalele cauze ale eșecului Armatei 3 și 4 române a fost înzestrarea necorespunzătoare, cantitativ și calitativ, cu armament antitanc. Ruperea apărării în sectoarele celor două armate române s-a realizat cu unități și mari unități de tancuri care, în ciuda eforturilor diviziilor române, nu au putut fi oprite, învăluind armata germană aflată sub comanda lui von Paulus și, ulterior, închiuzând cercul încercuirii la Kalaci pe Don.⁷

Sovieticii și-au însușit doctrina germană, deși incapacitatea de a răspunde eficient tacticilor inovatoare ale inamicului i-a costat scump. În 1943, la Prohorovka, în apropiere de Kursk, are loc cea mai

mare bătălie de tancuri din istorie. Germanii devin victime ale propriilor tactici și sunt ademeniți într-o zonă în care apărarea antitanc este organizată adânc eșalonat, tancurile fiind atrase în zone de angajare unde tunurile antitanc și contraatacurile cu unitățile de T-34 au blocat manevrele panzerelor germane.

Perioada Războiului Rece a fost marcată de o cursă a înarmărilor fără precedent. Blindatele și sistemele de armament necesare să contracareze aceste mijloace de luptă au evoluat gradual, respectând principiul „armă – contra-armă”, tehnologiile aferente perioadei fiind integrate la nivelul lor. Majoritatea doctrinelor au identificat avantajele majore aduse de întrebuintarea capacităților blindate pentru obținerea inițiativei și exploatarea vulnerabilităților inamicului. În consecință, armatele moderne și-au dezvoltat constant aceste capacități, ceea ce a determinat dezvoltarea unor sisteme de armament din ce în ce mai sofisticate.

Războaiele arabo-israeliene, dincolo de implicațiile pe termen lung asupra mediului de securitate din regiune, au scos în evidență importanța a doi mari „pioni” pe câmpul de luptă: tancul și armamentul antitanc. Războiul de Yom Kippur din luna octombrie a anului 1973 a pus față în față Israelul și o coaliție de țări arabe formată din Egipt, Siria și Irak. Anticipând un masiv contraatac al israelienilor cu unități de tancuri, după oprirea ofensivei forțelor egiptene, acestea din urmă și-au înzestrat forțele terestre cu un număr foarte mare de arme portabile antitanc⁸, resping la 8 octombrie un contraatac al israelienilor, provocându-le pierderi semnificative.

Exemplele sunt numeroase și susțin, din punct de vedere istoric, ipoteza de la care am plecat, furnizând în același timp și un răspuns la prima întrebare de cercetare a studiului. Astfel, putem afirma că modul în care războiul a evoluat a generat dezvoltarea continuă a sistemelor de armament antitanc. Capacitățile blindate, prin abilitatea lor de a induce șoc și a exploata rapid vulnerabilitățile inamicului, afectându-i coeziunea și voința de luptă, au constituit întotdeauna un element-cheie al operațiilor terestre, în condițiile proiectării acestora prin prisma cerințelor abordării manevriere a operațiilor.⁹ În consecință, dezvoltarea sistemelor de armament antitanc, ca mijloc relativ ieftin în comparație cu tancul și cu eficiență dovedită pe timpul conflictelor armate, este inerentă și justificabilă.

⁶ Andrew Roberts, *Furtuna Războiului. O nouă istorie a celui de-al Doilea Război Mondial*, Editura Litera, București, 2020, p. 141.

⁷ Petre Otu, „Secvența românească a bătăliei de la Stalingrad”, *Historia*, URL: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/secventa-romaneasca-a-bataliei-de-la-stalingrad>, accesat la 04.06.2021.

⁸ Mai multe surse bibliografice, care analizează războiul de Yom Kippur, precizează faptul că forțele egiptene erau înzestrate cu armament antitanc portabil de proveniență rusească (AG-7 și AT-3) în cantități foarte mari (unul din trei soldați deținea o armă antitanc).

⁹ *Maneuverist approach* în *** , *Allied Land Tactics (ATP-3.2.1)*, Edition B, Version 1, NATO Standardization Office, August 2018, p. 1-16.

2. Rolul sistemelor de armament în conflictele armate moderne

Chiar dacă natura conflictelor rămâne aceeași, caracterul acestora este în schimbare.¹⁰ Violența reprezintă esența conflictelor armate, iar acestea au ca trăsături principale fricțiunea accentuată, incertitudinea și haosul, existența unui grad mare de pericol și presiune psihică. Caracterul lor depinde de o serie de factori ce țin de originile conflictului, politicile existente, numărul și tipul de actori implicați și, mai ales, tehnologiile specifice perioadei de desfășurare.

Ulterior încheierii conflictului din Vietnam și pe fondul demonstrării letalității armelor antitanc, în special a ATGMs (*antitank guided missiles / rachete antitanc dirijate*), în Războiul de Yom Kippur, forțele terestre ale SUA au identificat necesitatea unor transformări doctrinare care să ofere acel *how to fight?* necesar contracarării amenințării sovietice în Europa de Vest. Noul concept doctrinar *AirLand Battle*¹¹ sublinia necesitatea integrării operațiilor la nivel întrunit și identifica avantajele aduse de tehnologiile înalte pe câmpul de luptă. Atunci s-au pus bazele nivelului operativ și a fost evidențiată necesitatea unui plan integrat al forțelor aeriene și terestre atât pentru a bloca pătrunderile inamicului, cât și pentru a realiza penetrări ale dispozitivelor de apărare adânc eșalonate în adâncime.

Astăzi, modul de desfășurare a conflictelor armate moderne scoate în evidență caracteristici ce țin de neliniaritatea și non-contiguitatea spațiului de luptă, dificultatea distingerii între combatanți și ne-combatanți, limitarea spațială a conflictelor, în special la zonele de intersectare a intereselor marilor puteri (mai puțin pe teritoriul național al acestora). Scăderea în amploare și creșterea în intensitate a conflictelor militare reprezintă o certitudine și o consecință a dezvoltării capacităților de lovire cu rază și precizie înaltă. Munițiile inteligente, capabile să lovească obiective strategice la distanțe mari și foarte mari, amplifică valențele mecanismului de descurajare și, implicit, reduc șansele unui conflict global. Superioritatea tehnologică, informațională și abilitatea de a opera eficient la nivel întrunit și în toate mediile de operare oferă avantaje semnificative și constituie, cel puțin teoretic, premisele pen-

tru obținerea inițiativei pe câmpul de luptă modern.

Cu toate acestea, diferiți actori statali sau non-statali, aflați în dezavantaj din punct de vedere al resurselor amintite mai sus, au găsit metode de a contrabalansa și contracara respectivele avantaje. Astfel, plasarea conflictelor, cu precădere în medii de operare restricționate (mediu urban în special, dar și zonele montane) anulează efectele tehnologiilor sau le limitează semnificativ. În plus accesul acestor actori la tehnologii de vârf ieftine (drone comerciale), adoptarea unor tactici neconvenționale ce combină utilizarea unor dispozitive explozive improvizate/IED sofisticate cu focul indirect, constituirea unor unități tactice de mici dimensiuni, mobile și capabile să se disperseze sau să se grupeze rapid, în funcție de situație, constituie provocări ale prezentelor și viitoarelor conflicte.¹²

În acest context, devine plauzibilă întrebarea dacă sistemele de armament antitanc moderne își mai găsesc locul în ecuația câmpului de luptă modern. Desfășurarea mai multor conflicte recente precum și preocuparea permanentă pentru dezvoltarea acestor sisteme de armament oferă răspuns la întrebare. Insurgența în diferite părți ale globului se bazează pe armamente antitanc simple și ieftine, care sunt relativ ușor de procurat într-o mare varietate. Posibilitatea executării unor acțiuni militare clasice, îndreptate împotriva unor forțe convenționale nu a dispărut, chiar și în condițiile unui război hibrid, astfel capacitățile anti-tanc și antiblindate includ mijloace antitanc terestre dar și aeriene, care folosesc mai multe tipuri de muniții capabile să penetreze cele mai performante blindaje.

Un exemplu edificator a rolului sistemelor de armament antitanc în conflictele moderne, în special al instalațiilor de lansare rachete antitanc dirijate/ATGM îl constituie ciocnirile dintre forțele ruse și rebelii ceceni în cadrul războaielor ruso-cecene din perioada 1994-2009. Prima bătălie pentru Groznii (31 decembrie 1994 – 8 februarie 1995) a scos în evidență o serie de neajunsuri ale forțelor rusești, precum lipsa de flexibilitate și suplețe a structurilor tactice de blindate, dificultăți în descentralizarea comenzii și asigurarea premisei pentru manifestarea inițiativei de către comandanții de batalioane și brigăzi, dar și lipsa unei pregătiri adecvate pentru executarea operațiilor ofensive în mediul urban. Deliberat, cecenii au permis coloanelor de blindate rusești să fie „înghițite” de oraș. O serie de ambuscade cu armament ușor de infanterie și armament antitanc (rachete dirijate sau tun fără recul) au provocat pierderi greu de digerat pentru forțele guvernamentale, având în vedere superioritatea evidentă a acesto-

¹⁰ ***, *Allied Joint Doctrine (AJP-01)*, Edition E, Version 1, NATO Standardization Office, February 2017, p. 1-18.

¹¹ În ianuarie 1981 generalul Donn Albert Starry șeful TRADOC al Armatei SUA/US Army a selectat *AirLand Battle* ca doctrină a respectivei categorii de forțe. Acest concept avea menirea de a integra operațiile aero-terestre la nivel operativ. Noua doctrină a fost scrisă de trei ofițeri ai Departamentului de tactici (DTAC) ai Colegiului de comandă și stat major al US Army. Aceștia au fost Richmond B. Henriques, L. Don Holder, and Huba Wass de Czege (toți în grad de locotenent-colonel la acea vreme). Prevederile doctrinei au fost prevăzute în FM 100-5. Sursa: Wilson C. Blythe, Jr., *AirLand Battle: The Development of a Doctrine*, Master's thesis, Eastern Michigan University, 2010, p. 46.

¹² ***, *Framework for Future Alliance Operations*, Report, NATO, 2018, p. 53.

ra. Cecenii și-au dispus forțe înarmate cu lansatoare de rachete antitanc și mitraliere pe clădiri și la etajele intermediare, simultan cu amplasarea altor sisteme de armament antitanc la demisolul clădirilor, anulând, practic, posibilitatea tancurilor rusești de angajare a țintelor din cauza unghiurilor sub raza de angajare. Blocarea coloanelor de tancuri ale forțelor guvernamentale în intersecțiile străzilor a determinat mari aglomerări de blindate, congestionări ale comunicațiilor și inerent pierderea coordonării între unități. Acest lucru a facilitat executarea ambuscadelor și atacurilor prin surprindere, moralul trupelor rusești fiind sever afectat. De menționat este situația dramatică a Batalionului 1 din Brigada 131 Infanterie Motorizată care pe 1 ianuarie în încercarea de a cucerii gara orașului și-a concentrat forțele în piața din apropierea acesteia.¹³ La scurt timp a fost prins într-o ambuscadă, suferind pierderi grele. Întăririle trimise au fost de asemenea prinse într-o serie de ambuscade. La fel și subunitățile destinate pentru a evacua răniții. Până la 3 ianuarie Brigada 131 a pierdut 789 de militari morți și aproximativ 75 răniți. De asemenea, au fost scoase din luptă 20 de tancuri și alte 102 vehicule blindate din cadrul respectivei brigăzi, care practic a fost complet distrusă

Un alt exemplu pe care doresc să îl aduc în atenție, în scopul de a evidenția rolul sistemelor antitanc în desfășurarea conflictelor armate moderne, este conflictul din Liban¹⁴ din anul 2006. Acest episod, analizat atent de către centrele și departamentele de cercetare destinate studiului conflictelor militare, scoate în evidență riscurile centrării pentru mult timp asupra unui singur tip de operații (operații de contrainsurgență și stabilitate în acest caz) în detrimentul operațiilor tip combat.¹⁵ Doctrina Hezbollah centrată pe lovirea continuă a inamicului printr-un sistem elaborat de rachete sol-sol, inclusiv a centrelor populate avea ca premisă incapacitatea israelienilor de a tolera un număr ridicat de victime umane. Un al doilea pilon al acestei doctrine era apărarea antitanc împotriva unei așteptate invazii a forțelor terestre ale

¹³ Mark Galeotti, *Războaiele ruso-cecene: 1994-2009*, Editura Corint, București, 2015, p. 37.

¹⁴ Războiul din Liban din anul 2006 a avut loc în perioada 12 iulie – 14 august când acordul de încetare a focului impus de către ONU a intrat în vigoare (conflictul a încetat efectiv în data de 8 septembrie când Israelul a ridicat blocada maritimă impusă Libanului). Acest război este cunoscut pe teritoriul Libanului ca și *Războiul din iulie*, iar israelienii îl numesc *Al doilea război libanez* și a pus față în față forțele Hezbollah și forțele Armatei israeliene.

¹⁵ David E. Johnson, *Military Capabilities for Hybrid War. Insights from the Israel Defense Forces in Lebanon and Gaza*, Occasional Paper, RAND Corporation, 2010, p. 2 și Matt M. Matthews, *We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli War*, Occasional Paper 26, U.S. Army Combined Arms Center / Combat Studies Institute Press / Fort Leavenworth, Kansas, 2008, p. 2.

Armatei israeliene/Israeli Defense Force/IDF. Acest lucru era planificat a se realiza prin atragerea unităților tactice într-o serie de ambuscade și lovirea constantă utilizând tactici de tip „lovește și fugi”.

Pierderile israelienilor au fost neașteptat de mari și greu de digerat, ținând cont că doctrina lor era centrată pe ideea de „pierderi zero”. Structurile de blindate ale Israelului au înregistrat un număr de 52 de tancuri Merkava lovite, majoritatea de către ATGM. Eșecul acestor structuri s-a datorat unui cumul de factori, dar în principal din cauza numărului redus de exerciții de nivel brigadă/divizie având ca temă principală executarea de operații de tip combat clasice, fapt ce a condus la slaba pregătire a militarilor și, în consecință la moralul scăzut al acestora.

Studiile acestui conflict scot în evidență riscurile la care se expun armatele în contextul centrării pe un singur tip de operații și ignorarea parțială a posibilității executării întregului spectru de operații.

Impactul tehnologiei moderne asupra dezvoltării sistemelor moderne de armament antitanc

Fără îndoială, tehnologiile de vârf modelează felul în care sistemele de armament evoluează. Într-o abordare sistemică, sistemele de armament moderne se materializează practic printr-un „sistem de sisteme” care sunt conectate între ele și integrate, permițând astfel lovirea eficientă a țintei.¹⁶

Evoluția sistemelor moderne de armament antitanc a fost în permanență un rezultat al dezvoltării capacităților blindate, îndeosebi ca urmare a nevoii acestora din urmă de a supraviețui pe câmpul de luptă. În consecință, interdependența existentă a condus la o continuă cursă pentru a câștiga superioritatea în confruntarea directă. Avantajul temporar al unei capacități a determinat în scurt timp contrabalansarea acestuia prin îmbunătățiri constante a celei opuse. Astfel, măsurilor de protecție în cazul blindatelor au evoluat atât în spectrul pasiv cât și activ, iar dezvoltarea armamentele antitanc a căutat permanent să neutralizeze aceste măsuri.

Îmbunătățirea blindajului tancurilor și mașinilor de luptă ale infanteriei a fost o primă măsură de protecție împotriva efectelor munițiilor antitanc, dar acest lucru a generat creșterea considerabilă a masei platformei și în consecință scăderea vitezei de deplasare și a mobilității. Cercetările în domeniul au condus la producerea unor materiale

¹⁶ Sistemele de armament includ de regulă un subsistem de achiziție a țintei, un subsistem de angajare (vectorul de lovire) și un sistem logistic. Sursa: Jeffrey A. Drezner, *Competition and Innovation Under Complexity*, Reprint Series, RAND Corporation, 2009, p. 41, URL: <https://www.rand.org/pubs/reprints/RP1386.html>, accesat la 05.06.2021.

compozite care ofereau aceeași protecție dar la o masă mai redusă. Experimente și studii elaborate au determinat design-ul platformelor astfel încât să crească șansele de ricoșeu. Cu toate acestea blindajul rămânea vulnerabil la loviturile antitanc cu muniție de tip HEAT¹⁷ folosită de majoritatea sistemelor de armament antitanc. Pentru reducerea afectului produs de acest tip de muniții au fost realizate blindaje bicamerale în scopul de a absorbi lovitura și disipa astfel energia acesteia, reducându-se efectul. Ulterior, în anii 1980 a apărut blindajul de tip exploziv-reactiv/explosive reactive armor/ERA, care în diferite variante a fost integrat tancurilor și vehiculelor blindate.

ERA a determinat apariția focoaselor cu încărcătură dublă/tandem charge care au rolul de a neutraliza inițial blindajul reactiv, ulterior penetrând cel de al doilea blindaj. De asemenea trebuie luat în considerare faptul că ERA crește riscul de rănire a personalului debarcat din proximitatea vehiculelor blindate în situația lovirii lor, prin forța deflagrației și numărul ridicat de schije. Majoritatea sistemelor de armament antitanc moderne au capacitatea de a neutraliza ERA prin folosirea focoaselor cu încărcătură dublă sau chiar triplă. Acest fapt a generat dezvoltarea unor măsuri active de protecție/active protection systems/APS care să neutralizeze amenințarea înainte de impact.

APS reprezintă un sistem de protecție complex care crește abilitatea blindatelor de a supraviețui pe câmpul de luptă. Acest sistem reprezintă cea mai recentă provocarea pentru sistemele de armament antitanc moderne și se materializează într-un complex capabil să identifice amenințările și să neutralizeze, fie prin lansarea unor proiectile capabile de interceptare, fie prin lansarea unor proiectile de tip *decoy*, care să îndepărteze lovitura antitanc de la ținta reală, inclusiv prin propagarea unui ecran care să blocheze radiația în infra-roșu/IR prin care se realizează ghidarea rachetelor. Unele sisteme oferă și informații referitoare la originea loviturii antitanc, permițând astfel angajarea imediată. Cele mai sofisticate APS includ sistemul Trophy introdus de armata israeliană în 2010, în urma pierderilor din conflictul din 2006 împotriva Hezbollah, sistem importat și integrat și de către armata SUA, dar și sistemul rusesc Afghaniat introdus de noul tanc T-14 „Armata”.¹⁸

Pentru contracararea efectelor produse de APS, dar și pentru creșterea eficienței la țintă, o serie de inovații au fost aduse sistemelor antitanc, atât munițiilor cât și sistemelor de achiziție a țintelor și dirijare a rachetelor. Acestea includ sisteme

electrono-optice care permit ghidarea rachete prin IR sau cu ajutorul camerei video integrate, utilizarea focoaselor inteligente (smart multipurpose warhead) care permit penetrarea ERA și explozia întârziată după penetrarea blindajului principal, fixarea automată a țintei și urmărirea multispectrală automată a acesteia prin sisteme ce presupun utilizarea inteligenței artificiale.¹⁹ Abilitatea de lovire a țintelor din poziție înaltă, pentru a crește eficiența asupra țintelor acoperite și a exploata vulnerabilitatea blindatelor în partea superioară, dar și pentru a reduce efectele APS, reprezintă o altă caracteristică a munițiilor antitanc moderne.

De asemenea, prin capabilitatea „trage și uită/fire and forget”, care permite deplasarea echipei/echipajului antitanc din locația lansării, imediat după acesta, dar și prin extinderea razei de acțiune a sistemului de armament, șansa de supraviețuire a subunității antitanc crește semnificativ, permițând totodată realizarea surprinderii și în consecință lovirea blindatelor în situații în care sunt vulnerabile.

Concluzii

În urma analizei realizate, în încercarea de a răspunde la întrebările de cercetare care stau la baza acesteia am identificat o serie de concluzii. Astfel, aș dori să subliniez faptul că sistemele de armament antitanc moderne de tip „trage și uită” vor fi necesare și vor completa capabilitățile antitanc a unităților și marilor unități, chiar dacă principalul mijloc de lovire a tancurilor și blindatelor grele vor rămâne elicopterele și tancurile. În consecință, datorită integrării acestor sisteme de armament antitanc moderne, tunurile antitanc auto-tractate și tunurile antitanc fără recul, datorită mobilității reduse, sistemelor de ochire mecanice și dimensiunilor mari, ceea ce presupune întreținerea unui număr mare de militari pentru a forma echipajele necesare fiecărei piese, cel mai probabil vor fi retrase din uz și înlocuite cu instalații de lansare portabile de rachete antitanc dirijate.

În permanență, integrarea instalațiilor de lansare de rachete antitanc dirijate se va face ținând cont de misiunile și mediul de operare a structurilor tactice cărora le sunt destinate, precum și de tipul de tehnică militară aflată în înzestrarea respectivelor structuri. Astfel, aceste sisteme de armament antitanc se vor regăsi în variantă portabilă, vehiculară, sau pe elicoptere de luptă. Pentru maximizarea șanselor de a câștiga și menține inițiativa pe câmpul de luptă, platformele blindate ale structurilor tactice de infanterie trebuie să dispună de rachete antitanc dirijate pentru realizarea capabilităților antitanc proprii, la nivel de subunita-

¹⁷ High Explosive Anti Tank/HEAT.

¹⁸ Vincent Delany, *On killing tanks*, Modern War Institute at West Point, 23 March 2020, URL: <https://mwi.usma.edu/on-killing-tanks>, accesat la 06.06.2021.

¹⁹ ***, *SPIKE LR II Missile Weapon System*, Rafael, March 2019, URL: <https://www.rafael.co.il/wp-content/uploads/2019/03/Spike-LR2.pdf>, accesat la 07.06.2021.

te/unitate. Eficiența rachetelor antitanc din înzestrarea unităților de infanterie și de cercetare prin luptă americane și engleze a fost demonstrată în conflictul din Irak din 2003, acestea asigurând structurilor tactice de nivel companie și batalion capacitatea de a distruge tancurile irakiene, fără a beneficia neapărat de sprijinul artileriei și a elicopterelor de atac.

Dezvoltarea tehnologică a sistemelor antitanc, în special al rachetelor dirijate va continua pentru a contracara inovațiile aduse blindatelor în ceea ce privește protecția pasivă și activă. În acest sens, facem referire la racheta antitanc Spike NLOS dezvoltată de producătorul israelian Rafael, racheta care poate lovi ținte de până la 25 km, are traiectul de zbor sub raza de detecție a radarilor și este dirijată printr-un sistem dual electro-optic care permite ghidarea rachetei în orice condiții de vreme, de zi și de noapte.²⁰ O altă capacitate antitanc impresionantă, cel puțin din perspectiva distanței la care poate lovi o țintă este reprezentată de ultima variantă a rachetei antitanc rusească Hermes, prezentată la Expoziția internațională de tehnică militară *Armata 2020* la Moscova. Producătorii susțin că această capacitate poate lovi și distruge orice tip de tanc la o distanță de 100 de km cu rată de succes de 100%, racheta fiind aproape imposibil de distrus datorită vitezei mare de zbor (de patru ori viteza sunetului).²¹

Pe de altă parte, ținând cont de faptul că actori statali sau non-statali care nu dispun de suficiente resurse pentru a-și dezvolta capacități blindate (în special structuri tactice de tancuri și infanterie grea), precum și escadrile de elicoptere de atac înzestrate cu sisteme de armament antitanc, vor încerca să suplimenteze aceste deficiențe prin constituirea de capacități antitanc bazate în special pe sisteme de rachete antitanc dirijate. Acestea sunt mult mai ieftine și de regulă ușor de întreținut în mai multe tipuri de teren. Oferă un avantaj considerabil unei forțe inferioare, în ceea ce privește înzestrarea cu mijloace blindate, oferind șansa de a bloca temporar ofensiva inamicului prin canalizarea acțiunilor și lovirea prin surprindere a acestuia. Mai mult de atât, trebuie subliniat faptul că sistemele antitanc moderne permit angajarea de la distanțe mari a blindatelor inamicului, iar eficiența acestor sisteme crește când inamicul se deplasează sau staționează în teren restricționat (pasuri, defileuri, puncte obligate de

trecere, zone urbane).

Mobilitatea crescută a subunităților antitanc, posibilitatea de camuflarea a instalației de lansare și a trăgătorului, precum și de a dispune sistemele portabile în puncte greu accesibile sau inaccesibile tehnicii de luptă, conferă versatilitate acestor capacități militare. Având în vedere tendința de plasare a conflictelor armate în zone dens populate și restricționate din punct de vedere al mobilității, putem afirma că aceste sisteme de armament își vor găsi locul pe scena viitoarelor confruntări armate.

Fără a avea pretenția de a epuiza subiectul consider că prin scurta analiză realizată am reușit să scot în evidență importanța și necesitatea consolidării continue a capacităților antiblindate ca și una dintre premisele câștigării și menținerii inițiativei pe câmpul de luptă. Achizițiile recente în domeniul sistemelor de armament, precum și viitoarele programele prioritare de achiziții ale categoriilor de forțe din cadrul Armatei României dovedesc acest fapt și susțin totodată concluziile și rezultatele la care am ajuns.²² De asemenea, caracterul viitoarelor conflicte în care forțele NATO trebuie să dispună de flexibilitate, agilitate, versatilitate, dar și robustețe, impune modernizarea acestor capacități pentru dobândirea abilității de a lupta adecvat și a înfrânge inamicul.

Bibliografie:

1. ***, *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*, București, 2020.
2. ***, *Carta Albă a Apărării*, București, 2020.
3. ***, *F.T.-1, Doctrina operațiilor forțelor terestre*, București, 2017.
4. ***, *Framework for Future Alliance Operations*, 2018, www.act.nato.int.
5. ***, *Strategic Foresight Analysis, Report*, 2017, www.act.nato.int.
6. ***, *Large-Scale Combat Operations - The Division Fight*, US Army Command and General Staff College Press Book Published by the Army University Press, 2019.
7. ***, AJP-1, *Allied Joint Doctrine*, Edition E, Version 1, 2017.
8. ***, AJP-3, *Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations*, Edition C, Version 1, 2019.
9. ***, ATP-3.2.1, *Allied Land Tactics*, Edition B, Version 1, 2018.
10. Beevor Antony, *Second World War*, Editura Phoenix House, USA, 2014.
11. David E. Johnson, *Military Capabilities for Hybrid War-Insights from the Israel Defense*

²⁰ ***, SPIKE NLOS, Rafael, March 2019, URL: <https://www.rafael.co.il/wp-content/uploads/2019/03/Spike-NLOS-1.pdf>, accesat la 07.06.2021.

²¹ ***, *Russia's New Anti-Tank Missile Can "Wipe Out" Any Western Tank*, DefenseWorld.net, 29 August 2020, URL: https://www.defenseworld.net/news/27752/Russia_s_New_Anti_Tank_Missile_Can_Wipe_Out_Any_Western_Tank, accesat la 07.06.2021.

²² Înzestrarea structurilor tactice de forțe terestre cu sisteme de armament antitanc moderne, de tip „trage și uită” în diferite variante: portabile (de umăr sau pe trepid), vehiculare sau pentru platforme aeriene și navale.

Forces in Lebanon and Gaza, RAND Corporation, SUA, 2010.

12. Galeotti Mark, *Războaiele ruso-cecene 1994-2009*, Editura Corint, 2015.

13. Matthews Matt M., *We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli War*, The Long War Series Occasional Paper 26, Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, 2008.

14. Roberts Geoffrey, *Mareșalul lui Stalin – Viața lui Gheorghi Jukov*, Editura Corint, București, 2019.

15. Roberts Andrew, *Furtuna Războiului*, Editura Litera, București, 2020.

16. RONALD W. SPRANG, MAJ, USA, *The Armored Brigade Combat Team (ABCT) In The Future: An Assessment Of Capabilities Against The Hybrid Threat In The Future Operational Environment*, Master Of Military Art And Science, Fort Leavenworth, Kansas 2013.

17. Wilson C. Blythe, Jr., *AirLand Battle: The Development of a Doctrine*, teză de masterat,

Eastern Michigan University, 2010.

18. Petre Otu, *Secvența românească a bătăliei de la Stalingrad*, URL: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/secventa-romaneasca-a-bataliei-de-la-stalingrad>.

19. Delany Vincent, *On killing tanks*, URL: <https://mwi.usma.edu/on-killing-tanks>.

20. <https://www.nationaldefensemagazine.org/articles/2017/9/29/tank-warfare-russia-builds-platform-to-rival-the-abrams>.

21. <https://warontherocks.com/2016/04/outnumbered-outranged-and-outgunned-how-russia-defeats-nato>.

22. <https://www.dpa.ro/dgarm/programe-de-inzestrare>.

23. <https://www.rafael.co.il/wp-content/uploads/2019/03/Spike-NLOS-1.pdf>.

24. <https://www.rafael.co.il/wp-content/uploads/2019/03/Spike-LR2.pdf>.

25. https://www.defenseworld.net/news/27752/Russia_s_New_Anti_Tank_Missile_Can_Wipe_Out_Any_Western_Tank#.YLhSqKgzbIU.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor publicate în **Colocviu strategic**, inclusiv a opiniilor exprimate, revine în totalitate autorilor, cu respectarea prevederilor Legii nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare și Legii nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, cu modificările și completările ulterioare. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării exacte a numărului și anului de apariție ale publicației din care provin.

Colocviu strategic

Redactor: CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU

Pagină web: <https://cssas.unap.ro/ro/cs.htm>

e-ISSN 1842-8096, 723/2021

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Adresă: șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80

E-mail: cssas@unap.ro, Website: <https://cssas.unap.ro>